

BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARNI O'QITISH METODIKASINI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI USULLARI

QULJANOVA ZAMIRA ERGASHOVNA

*Baxmal tumani 39-umumta'lim maktabi
boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni o'qitish metodikasini rivojlantirishning samarali usullari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Unda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interfaol va innovatsion metodlar, didaktik o'yinlar, muammoli ta'lim, fanlararo integratsiya hamda raqamli ta'lim vositalarining ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, xalqaro baholash dasturlari (PIRLS, TIMSS) talablari asosida boshlang'ich ta'lim jarayonini takomillashtirish masalalari ochib berilgan. Maqola boshlang'ich sinf o'qituvchilari uchun ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: Boshlang'ich ta'lim, o'qitish metodikasi, samarali usullar, interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, innovatsion yondashuvlar, pedagogik texnologiyalar.

Аннотация. Данная научная статья анализирует эффективные методы развития методики преподавания для учащихся начальной школы с научной, теоретической и практической точек зрения. В ней подчеркивается важность современных педагогических подходов, интерактивных и инновационных методов, дидактических игр, проблемно-ориентированного обучения, междисциплинарной интеграции и цифровых инструментов обучения. Также раскрываются вопросы совершенствования процесса начального образования на основе требований международных программ оценки (PIRLS, TIMSS). Статья имеет научное и практическое значение для учителей начальной школы.

Ключевые слова: Начальное образование, методика преподавания, эффективные методы, интерактивные методы, дидактические игры, инновационные подходы, педагогические технологии.

Annotation. This scientific article analyzes effective methods for developing teaching methods for primary school students from a scientific, theoretical and practical perspective. It highlights the importance of modern pedagogical approaches, interactive and innovative methods, didactic games, problem-based learning, interdisciplinary integration, and digital learning tools. It also reveals issues of improving the primary education process based on the requirements of international assessment programs (PIRLS, TIMSS). The article is of scientific and practical importance for primary school teachers.

Keywords: Primary education, teaching methods, effective methods, interactive methods, didactic games, innovative approaches, pedagogical technologies.

Kirish. Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar, avvalo, ta'lim sifati va samaradorligini oshirishga qaratilgan. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi umumiy o'rta ta'limning eng muhim bo'g'ini bo'lib, o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlarida muvaffaqiyatli o'qishi aynan shu davrda shakllangan bilim, ko'nikma va malakalarga bevosita bog'liqdir. Shu sababli boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni o'qitish metodikasini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari yosh xususiyatlariga ko'ra qiziquvchan, faol va ta'sirchan bo'ladilar. Ular bilimni ko'proq amaliy faoliyat, o'yin va ko'rgazmali vositalar orqali o'zlashtiradilar. Demak, o'qitish metodikasi ham aynan shu jihatlarni inobatga olgan holda tashkil etilishi zarur.

An'anaviy, faqat tushuntirishga asoslangan darslar bugungi kunda o'z samarasini yetarli darajada bermaydi. Zamonaviy ta'lim esa o'quvchini ta'lim jarayonining faol subyekti sifatida shakllantirishni talab etadi.

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni o'qitish metodikasini rivojlantirishning samarali usullari, ularning ilmiy-nazariy asoslari va amaliy ahamiyati atroflicha yoritiladi.

Asosiy qism

1. Boshlang'ich ta'limda o'qitish metodikasining nazariy asoslari

O'qitish metodikasi pedagogika fanining muhim tarkibiy qismi bo'lib, ta'lim mazmunini o'zlashtirishning eng qulay va samarali yo'llarini belgilaydi.

Boshlang'ich ta'lim metodikasi esa kichik yoshdagi o'quvchilarning bilish imkoniyatlari, psixologik va fiziologik xususiyatlarini hisobga olgan holda ta'limni tashkil etishga qaratiladi.

Ilmiy manbalarda metodika tushunchasi "ta'lim jarayonini maqsadga muvofiq tashkil etish yo'llari va usullari majmui" sifatida talqin etiladi. Boshlang'ich sinf metodikasida asosiy e'tibor o'quvchining bilish faolligini oshirishga, mustaqil fikrlashini rivojlantirishga va bilimlarni ongli o'zlashtirishiga qaratiladi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarga ko'ra, samarali metodika quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- ✓ o'quvchi shaxsiga yo'naltirilganlik;
- ✓ faoliyatga asoslangan ta'lim;
- ✓ interfaollik;
- ✓ uzluksizlik va izchillik;
- ✓ fanlararo integratsiya.

2. Interfaol metodlarning o‘rni va ahamiyati.

Interfaol metodlar boshlang‘ich ta‘limda o‘qitish samaradorligini oshirishda muhim o‘rin tutadi. Ushbu metodlar o‘quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta‘minlaydi, ularni fikrlashga, mulohaza yuritishga va o‘z fikrini erkin ifodalashga o‘rgatadi.

Boshlang‘ich sinflarda quyidagi interfaol metodlar keng qo‘llaniladi:

- ✓ “Aqliy hujum”;
- ✓ “Klaster”;
- ✓ “B-B-B” (Bilaman – Bilishni xohlayman – Bildim);
- ✓ “Insert”;
- ✓ “Venn diagrammasi”.

Mazkur metodlar orqali o‘quvchilar bilimni tayyor holatda emas, balki izlanish va muhokama jarayonida egallaydilar. Bu esa bilimlarning mustahkam bo‘lishiga va uzoq muddat saqlanishiga yordam beradi.

3. Didaktik o‘yinlar orqali o‘qitish metodikasini rivojlantirish

Didaktik o‘yinlar boshlang‘ich sinf o‘quvchilari uchun eng samarali usullardan biri hisoblanadi. O‘yin bolalar faoliyatining yetakchi turi bo‘lib, u orqali o‘quvchilar bilimlarni oson va qiziqarli tarzda o‘zlashtiradilar.

Didaktik o‘yinlarning afzalliklari quyidagilardan iborat:

- o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishini oshiradi;
- bilish faolligini kuchaytiradi;
- mantiqiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi;
- jamoada ishlash ko‘nikmasini shakllantiradi.

Masalan, matematika darslarida “Tez hisobla”, “To‘g‘ri javobni top”, ona tili darslarida “So‘z tuz”, “Gapni davom ettir” kabi o‘yinlar o‘quvchilarning bilimini mustahkamlashga xizmat qiladi.

4. Muammoli ta‘lim usullarining samaradorligi

Muammoli ta‘lim o‘quvchilarni mustaqil fikrlashga, muammoni tahlil qilishga va yechim topishga o‘rgatadi. Bu usulda o‘qituvchi tayyor bilimni bermaydi, balki muammoli vaziyat yaratadi va o‘quvchilarni fikrlashga undaydi.

Boshlang‘ich sinflarda muammoli ta‘lim elementlarini qo‘llash orqali:

- o‘quvchilarning tanqidiy fikrlashi rivojlanadi;
- bilimlarni ongli o‘zlashtirish ta‘minlanadi;
- mustaqil xulosa chiqarish ko‘nikmasi shakllanadi.

5. Fanlararo integratsiya va raqamli ta‘lim vositalari.

Fanlararo integratsiya boshlang‘ich ta‘limda o‘qitish metodikasini rivojlantirishning muhim omillaridan biridir. Masalan, matematika va ona tili, tabiatshunoslik va o‘qish fanlarini o‘zaro bog‘lab o‘qitish o‘quvchilarning bilimlarini yaxlit holda shakllantiradi.

Shuningdek, raqamli ta‘lim vositalaridan foydalanish bugungi kunda katta ahamiyatga ega. Multimedia taqdimotlar, interaktiv doskalar, elektron darsliklar

o'quvchilarning darsga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ta'lim samaradorligini kuchaytiradi.

6. O'qituvchining metodik mahorati

Boshlang'ich sinf o'qituvchisining metodik tayyorgarligi va kasbiy mahorati ta'lim sifatining asosiy omillaridan biridir. O'qituvchi:

- ✓ zamonaviy metod va texnologiyalarni bilishi;
- ✓ ularni amaliyotda qo'llay olishi;
- ✓ o'quvchilarga individual yondashishi zarur.

Doimiy ravishda o'z ustida ishlash, malaka oshirish va tajriba almashish o'qitish metodikasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Xulosa. Boshlang'ich sinflarda o'quvchilarni o'qitish metodikasini rivojlantirish ta'lim sifati va samaradorligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Interfaol metodlar, didaktik o'yinlar, muammoli ta'lim, fanlararo integratsiya va raqamli texnologiyalar o'quvchilarning bilimlarni puxta o'zlashtirishiga, mustaqil va mantiqiy fikrlashiga yordam beradi. Ushbu usullardan maqsadli va tizimli foydalanish boshlang'ich ta'limda yuqori natijalarga erishish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. Abdullayeva M. Boshlang'ich ta'lim pedagogikasi. – Toshkent, 2020.
2. Karimova D. Boshlang'ich sinf o'qitish metodikasi. – Toshkent, 2021.
3. G'ofurov Z. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent, 2019.
4. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.2020 yil
5. **Bozorova, S. A.** Umumta'lim maktablarida pisa xalqaro baholash dasturi toshiriqlaridan foydalanish tarixi va tajribasi. Tadqiqotlar, **2025**. 54(3), 166–171.
6. **Latipova, M. S.**, Umumiy o'rta talim maktablari ta'lim sifatini oshirishda xalqaro baholash tadqiqotlaridan foydalanish imkoniyatlari. Ilm Fan Xabarnomasi (2025).